

Pravica do vegetarijanskih/veganskih obrokov v osnovni šoli

mag. Domen Petelin, univ. dipl. pravnik

V stalnem tematskem sklopu Šolstvo in pravo vam avtor mag. Domen Petelin s svojimi prispevki poskuša odgovoriti na številna odprta vprašanja s področja šolskega prava. Glede zelenih vsebin prihodnjih prispevkov ali dilem glede vsakokratnega aktualnega prispevka se na avtorja lahko obrnete preko elektronskega naslova petelin.domen@gmail.com.

Sistem šolske prehrane v Sloveniji je zagotovo eno od področij, ki nam ga zavidajo številne države, še posebno na predšolski in osnovnošolski ravni vzgoje in izobraževanja, ter zagotovo ena skrb manj za vse starše, saj je prehrana ne samo organizirana in jim ni treba pripravljati obrokov za čas pouka, ampak je tudi raznovrstna in kakovostna ter temelji na načelih zdrave in uravnotežene prehrane.

Skrb za ustrezno šolsko prehrano otrok in mladostnikov ima pri nas dolgo tradicijo. Za to, da se je v Sloveniji razvil organiziran sistem šolske prehrane, so zaslužne predvsem učiteljice gospodinjstva. Te so v začetku 50. let v šolskih okoljih izvajale številne aktivnosti, ki so privedle do nastanka tako imenovanih mlečnih šolskih kuhinj. V njih so najprej pripravljali malice predvsem za socialno šibkejšje in slabotnejše učence. Za malico so učenci dobili skodelico toplega mleka, kos kruha, namazanega z margarino ali s koščkom sira. Mleko je bilo vedno sladkano. Šolske mlečne kuhinje so se s časoma spreminjale, tako da so v 70. letih poleg malice za vse učence začeli ponujati tudi kosilo.¹

Šolska prehrana lahko obsega **zajtrk, malico, kosilo in popoldansko malico**. Osnovna šola mora obvezno organizirati le malico, kot dodatno ponudbo lahko organizira tudi zajtrk, kosilo in popoldansko malico. Ne glede na navedeno v večini slovenskih osnovnih šol organizirajo in nudijo tudi kosila in popoldanske malice, v nekaterih tudi zajtrke.

Kar nekaj otrok je občutljivih za določena živila (npr. mleko, jajca, oreščke itd.) in starši obveščajo šole o tem in jih prosijo za prilagoditev šolskih obrokov, da se pripravijo brez živil, na katere je otrok občutljiv. Šole, če se le da, poskušajo slediti prošnjam staršev. Tovrstne dietne obroke organizira šola v okviru dodatne ponudbe, v skladu s svojimi zmožnostmi.

Šola lahko organizira tudi druge oblike šolske prehrane v okviru možnosti in v dogovoru s starši, tako da se učencu zagotovi prehrana v okviru cene prehrane in količine obroka. Med druge oblike šolske prehrane sodijo tudi **vegetarijanski/veganski** obroki, ki jih

starši sicer lahko uveljavljajo za svoje otroke, vendar njihovim zahtevam šola ni dolžna slediti in ugoditi. Šola pri upoštevanju želja staršev po pripravi vegetarijanskih/veganskih obrokov omejujejo kadrovski, organizacijski in finančni pogoji dela, kot so določeni s predpisi. Poleg tega je vegetarijanstvo/veganstvo življenjski slog ali izbira, ne osebna okoliščina.²

Varuh človekovih pravic je nekajkrat obravnaval problem zagotavljanja ustrezne vegetarijanske prehrane v šolah. Starši so izhajali iz prepričanja, da gre za pravico otroka, šole pa so se spraševale, kje so meje upoštevanja želja staršev, kadar izvirajo iz njihovih prepričanj in vrednot, ter do kod dodatno finančno obremeniti šolo.

Varuh človekovih pravic je v svojem mnenju Zagotavljanje vegetarijanske prehrane v šolah, z dne 12. 7. 2017, podal stališče, da »način oziroma vrsta prehrane ni človekova pravica, ki bi jo bilo mogoče uveljavljati tudi po sodni poti, temveč njegova prosta izbira, ki jo morajo vsi drugi spoštovati tako, da ga ne prisiljujejo v nekaj, kar osebno zavrača. Ni pa dolžnost javnih zavodov in drugih družbenih subjektov zagotavljati posebne prehrane posameznikom glede na njihove želje, prepričanje in podobne osebne okoliščine. Njihova dolžnost je omejena na spoštovanje posameznikovih odločitev in njegove pravice do izbire in do drugačnosti. Šele v primeru, da bi zaposleni v šoli vztrajali in silili otroka, da poje tudi hrano mesnega izvora, bi takšno ravnanje ocenili za kršitev človekovih pravic. Če se to ne dogaja, pa ni podlage za ugotovitev, da gre za kršenje pravic. Kljub povedanemu pa ob obiskih vzgojno-izobraževalnih institucij priporočimo vodstvu, da pri pripravi jedilnikov upošteva želje staršev, če je le mogoče. Če se le da, naj šola v duhu dobrega sodelovanja s starši ter spoštovanja pravice do izbire posameznika obroke hrane za učence vegetarijance ustrezno prilagodi«.

Povzeto iz Vodnika po pravicah učencev v osnovni šoli avtorja Domna Petelina, ki sta mu pri zapisu vsebine tega poglavja pomagali »soavtorici« Nikolina Pečenko in Tamara Radič.

¹ Organizirana prehrana otrok in mladostnikov v Sloveniji, Irena Simčič, Zavod RS za šolstvo – interno gradivo, 2021.

² Iz intervjuja z Miho Lobnikom, zagovornikom načela enakosti, objavljenem v časopisu Delo, novinarki Barbare Hočever, z naslovom Ljudje se pogosto čutijo prikrajšane, a vsaka krivica ni diskriminacija, z dne 26. 10. 2019.